

AIŠKINAMASIS RAŠTAS
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS MOBILIZACIJOS IR PRIIMANČIOSIOS ŠALIES
PARAMOS ĮSTATYMO Nr. I-1623 2 IR 18 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO
ĮSTATYMO PROJEKTO

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai.

Lietuvos Respublikos mobilizacijos ir priimančiosios šalies paramos įstatymo Nr. I-1623 2 ir 18 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Įstatymo projektas) parengtas atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo Nr. VIII-1316 pakeitimo įstatymo Nr. XIV-1985 1 ir 2 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIVP-2923(2)“ projektą Nr. 24-1762(2). Šiuo nutarimo projektu, kurį Vyriausybė priėmė 2024 m. kovo 6 d., pritarta tikslui, kad žinių apie mobilizaciją, priimančiosios šalies paramą ir pilietinį pasipriešinimą įgyti turėtų visi valstybės tarnautojai, tačiau, atsižvelgiant į tai, kad Lietuvos Respublikos mobilizacijos ir priimančiosios šalies paramos įstatyme (18 straipsnis) yra reglamentuojami mobilizaciniai ir priimančiosios šalies paramos mokymai į civilinio mobilizacinio personalo rezervą įrašytiems asmenims, ir siekiant teisinio reguliavimo nuoseklumo ir sistemiškumo, siūloma reikiamus įvadinį mobilizacijos ir pilietinio pasipriešinimo mokymų (toliau – Mokymai) reikalavimus, atitinkančius minėtus tikslus, nustatyti šiame įstatyme, o ne Valstybės tarnybos įstatyme.

Taip pat, siekiant užtikrinti tikslingą ir sistemiską Mokymų turinį, siūloma Vyriausybei ar jos įgaliotai institucijai suteikti įgaliojimus ne tik nustatyti Mokymų išklauskymo tvarką, tačiau ir patvirtinti Mokymų programas.

Pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos Seimas 2022 m. gegužės 17 d. patvirtino Nacionalinę darbotvarkę „Lietuvos Respublikos piliečių rengimo pilietiniam pasipriešinimui strategija“, kurios tikslas – numatyti pilietinio pasipriešinimo vietą valstybės gynyboje, Lietuvos Respublikos piliečių rengimo pilietiniam pasipriešinimui tikslus, uždavinius ir jų įgyvendinimo kryptis, kad pilietinis pasipriešinimas būtų veiksmingas Lietuvos gynybinės galios elementas, būtų užtikrintas Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintos piliečių teisės priešintis bet kam, kas prievarta kėsina į šalies nepriklausomybę, jos teritorijos vientisumą ir konstitucinę santvarką, ir jų teisės bei pareigos ginti valstybę nuo užsienio ginkluoto užpuolimo įgyvendinimas.¹

Pilietinis pasipriešinimas yra svarbiausio Lietuvos gynybos principo – visuotinės gynybos – dalis. Valstybės gynyba – ne vien gynyba ginklu, todėl ji yra ne tik Lietuvos kariuomenės ir kitų ginkluotąsias pajėgas sudarančių institucijų bei NATO sąjungininkų atsakomybė. Vykdyti grėsmių prevenciją, priešintis agresijai ir okupacijai turi būti pasiryžęs kiekvienas pilietis, nepriklausomai nuo amžiaus ir gyvenamosios vietos, taip pat turi būti pasirengusios visos civilinės valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos, ūkio subjektai, visuomenė, piliečių bendrijos ir organizacijos. Gynybai turi būti sutelkiami ir naudojami visi valstybės ištekliai.

Mobilizacijos ir pilietinio pasipriešinimo departamentas prie Krašto apsaugos ministerijos, kaip institucija, dalyvaujanti formuojant mobilizacijos politiką, nuo 2006 metų planuoja, organizuoja ir vykdo mobilizacinius ir priimančiosios šalies mokymus apie pasirengimą mobilizacijai, priimančiosios šalies paramos teikimą, pilietinį pasipriešinimą. Tačiau šie mokymai privalomi tik tam tikrai asmenų grupei – į civilinio mobilizacinio personalo rezervą įtrauktiems asmenims.

Dėl šios priežasties bei atsižvelgiant į geopolitinę ir saugumo situaciją regione, manytina, kad reikalavimas valstybės tarnautojams išklaustyti Mokymus turėtų būti taikytinas didesnei viešojo sektoriaus darbuotojų grupei. Tokius Mokymus turėtų išklaudyti ir dalis valstybės pareigūnų bei kitų viešojo sektoriaus darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, kuriems taip pat reikalingos mobilizacijos ir pilietinio pasipriešinimo žinios.

¹ Lietuvos Respublikos Seimo 2022 m. gegužės 17 d. nutarimas Nr. XIV-1102 „Dėl Nacionalinės darbotvarkės „Lietuvos Respublikos piliečių rengimo pilietiniam pasipriešinimui strategija“ patvirtinimo“.

Todėl Įstatymo projektu siekiama įtvirtinti reikalavimą, kad Seimo ar Respublikos Prezidento paskirti valstybės pareigūnai, valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų valstybės tarnautojai ir darbuotojai, dirbantys pagal darbo sutartis, per metus nuo paskyrimo ar priėmimo į pareigas privalo Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka išklausti įvadinį mobilizacijos ir pilietinio pasipriešinimo mobilizacijos ir karo metu mokymą, jei jo nėra išklause iki paskyrimo į valstybės pareigūno pareigas ar priėmimo į valstybės tarnautojo ar darbuotojo, dirbančio pagal darbo sutartį, pareigas.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai ir rengėjai.

Įstatymo projekto iniciatorius – Lietuvos Respublikos Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto pirmininkas Laurynas Kasčiūnas. Įstatymo projektą parengė Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto pirmininko patarėjas Simonas Klimanskis.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai?

2023 m. gegužės 25 d. Seimo priimtas naujos redakcijos Valstybės tarnybos įstatymas nenumato įvadinio mobilizacijos ir pilietinio pasipriešinimo mobilizacijos ir karo metu mokymo visiems į valstybės tarnautojo pareigas priimtiems asmenims. Nauja redakcija išdėstyta Valstybės tarnybos įstatyme atskirai reglamentuojamas aukštesniųjų vadovų kompetencijų ugdymas (jiems numatytas bendras įvadinis mokymas ir kompetencijų ugdymas (37 straipsnis)) ir kitų valstybės tarnautojų kvalifikacijos tobulinimas (numatyta, kad Valstybės tarnautojų kvalifikacijos tobulinimo prioritetus ir tvarką nustato Vyriausybė (38 straipsnis)). Tačiau nėra konkrečiai įtvirtinta, kad tai turi apimti ir mobilizacijos ir pilietinio pasipriešinimo mobilizacijos ir karo metu mokymą. Tokie mokymai nenumatyti ir Seimo ar Respublikos Prezidento paskirtiems valstybės pareigūnams, valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų darbuotojams, dirbantiems pagal darbo sutartis, kuriems taip pat reikalingos mobilizacijos ir pilietinio pasipriešinimo žinios. Tuo tarpu Mobilizacijos ir priimančiosios šalies paramos įstatyme (18 straipsnis) yra reglamentuoti mobilizaciniai ir priimančiosios šalies paramos mokymai į civilinio mobilizacinio personalo rezervą įrašytiems asmenims.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama?

Įstatymo projektu siūloma apibrėžti įvadinį mobilizacijos ir pilietinio pasipriešinimo mobilizacijos ir karo metu mokymą, numatant, kad tai yra Seimo ar Respublikos Prezidento paskirtų valstybės pareigūnų, priimtų į pareigas valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartį, žinių apie mobilizaciją, priimančiosios šalies paramą bei pilietinį pasipriešinimą mobilizacijos ir karo metu įgijimas.

Taip pat siūloma papildyti įstatymo 18 straipsnį, kuriame reglamentuojami mobilizaciniai ir priimančiosios šalies paramos mokymai į civilinio mobilizacinio personalo rezervą įrašytiems asmenims, numatant, kad pradėję eiti pareigas valstybės tarnautojai, kurie prieš tai nėra išklause mobilizacijos ir pilietinio pasipriešinimo mobilizacijos ir karo metu mokymo programų, per metus nuo priėmimo į valstybės tarnautojo pareigas dienos privalėtų Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka išklausti įvadinį mobilizacijos ir pilietinio pasipriešinimo mobilizacijos ir karo metu mokymą. Šio mokymo programą tvirtintų Vyriausybė.

Įvadinį mobilizacijos ir pilietinio pasipriešinimo mobilizacijos ir karo metu mokymą išklause Seimo ar Respublikos Prezidento paskirti valstybės pareigūnai, valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų valstybės tarnautojai ir darbuotojai, dirbantys pagal darbo sutartis, gautų sertifikatą, patvirtinantį, kad valstybės pareigūnas, valstybės tarnautojas ar darbuotojas, dirbantis pagal darbo sutartį, išklause kursą ir įgijo žinias mobilizacijos, priimančiosios šalies paramos, pilietinio pasipriešinimo bei pilietiškumo stiprinimo srityse.

Tikimasi, kad siūlomas teisinis reguliavimas padės labiau atliepti visuotinės gynybos principą ir pasiekti, kad kuo didesnė visuomenės dalis būtų informuota apie pilietinį pasipriešinimą, pasirengimą mobilizacijai ir karo padėčiai. O tai taip pat reiškia, kad didžioji dalis viešojo sektoriaus

darbuotojų būtų susipažinusi su mobilizacijos teisiniu režimu, pasirengimu mobilizacijai ir karo padėčiai, mobilizacijos sistemos veikimo ir priimančiosios šalies paramos teikimo principais, pilietinio pasipriešinimo ir kitais valstybės gynimo būdais, taip pat žinotų savo veiksmus paskelbus mobilizaciją ir (ar) įvedus karo padėtį.

Siūloma, kad teikiamas Įstatymo projektas įsigaliotų 2024 m. liepos 1 d., kad valstybės institucijos ir įstaigos spėtų pasirengti jo įgyvendinimui ir parengtų reikiamas tvarkas ir mokymų programas. Atkreiptinas dėmesys, kad tie Seimo ar Respublikos Prezidento paskirti valstybės pareigūnai, valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų valstybės tarnautojai ir darbuotojai, dirbantys pagal darbo sutartis, kurie pradėjo eiti pareigas iki šio įstatymo įsigaliojimo ir kurie prieš tai nėra išklausę mobilizacijos ir pilietinio pasipriešinimo mobilizacijos ir karo metu mokymo programų, per metus nuo šio įstatymo įsigaliojimo turės Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka išklaudyti įvadinį mobilizacijos ir pilietinio pasipriešinimo mobilizacijos ir karo metu mokymą.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta?

Priėmus Įstatymo projektą neigiamų pasekmių nenumatoma. Priešingai, įtvirtinus reikalavimą asmenims, paskirtiems į valstybės pareigūno pareigas ar priimtiems į valstybės ar savivaldybės institucijos ar įstaigos valstybės tarnautojo ar darbuotojo, dirbančio pagal darbo sutartį, pareigas, išklaudyti įvadinį mobilizacijos ir pilietinio pasipriešinimo mobilizacijos ir karo metu mokymą, ilgainiui visi viešojo sektoriaus darbuotojai bus įgiję žinių apie mobilizaciją, priimančiosios šalies paramą ir pilietinį pasipriešinimą ir žinos, kaip elgtis mobilizacijos ir karo metu.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai?

Įstatymas įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai?

Įstatymas neturės įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams?

Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą: kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios?

Priėmus Įstatymo projektą, galiojančių teisės aktų keisti ar panaikinti nereikės.

10. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka?

Įstatymo projektas parengtas laikantis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas. Įstatymo projekto sąvoka „Įvadinis mobilizacijos ir pilietinio pasipriešinimo mobilizacijos ir karo metu mokymas“ ir ją įvardijantys terminai kol kas nėra įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

11. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus?

Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir yra suderintas su Europos Sąjungos teisės aktais.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, kas ir kada juos turėtų priimti?

Įstatymui įgyvendinti Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota institucija iki 2024 m. birželio 30 d. turės priimti šio įstatymo įgyvendinamuosius teisės aktus.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)?

Įstatymui įgyvendinti papildomų biudžeto lėšų nereikės, nes mokymams būtų galima naudoti nuotolinių mokymų platformą, valdomą Mobilizacijos ir pilietinio pasipriešinimo departamento prie Krašto apsaugos ministerijos.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados.

Nebuvo gauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas ir sritis.

„Valstybės tarnyba“, „viešasis sektorius“, „valstybės tarnautojai“, „darbuotojai, dirbantys pagal darbo sutartis“, „pareigūnai“, „pilietinis pasipriešinimas“, „mobilizacija“, „įvadinis mobilizacijos ir pilietinio pasipriešinimo mobilizacijos ir karo metu mokymas“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai.

Nėra.

Seimo narys

Laurynas Kasčiūnas